

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 29 april 2026

Mål nr
T 1840-25

PARTER

Klagande

1. Kommunassurans Försäkring AB, 516406-0294

Grynbodgatan 14

211 33 Malmö

2. Sölvesborgs kommun, 212000-0852

Box 218

294 25 Sölvesborg

Ombud för 1 och 2: Advokat C.I.

Motparter

1. H.K.

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat E.S.

2. E.L.

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Juristen P.O.

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2025-02-03 i mål B 5273-24

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Högsta domstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt E.S. till 13 778 kr. Av beloppet avser 11 022 kr 70 öre arbete och 2 755 kr 68 öre mervärdesskatt.

Högsta domstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt P.O. till 19 825 kr. Av beloppet avser 15 860 kr arbete och 3 965 kr mervärdesskatt.

Kommunassurans Försäkring AB och Sölvesborgs kommun ska solidariskt ersätta H.K.s rättegångskostnad i Högsta domstolen med 13 778 kr, med den fördelning mellan H.K. och staten som Rättshjälpsmyndigheten bestämmer.

Kommunassurans Försäkring AB och Sölvesborgs kommun ska solidariskt ersätta E.L.s rättegångskostnad i Högsta domstolen med 19 825 kr, med den fördelning mellan E.L. och staten som Rättshjälpsmyndigheten bestämmer.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Kommunassurans Försäkring AB har yrkat att Högsta domstolen ska förplikta H.K. och E.L. att solidariskt betala skadestånd till

försäkringsbolaget med 659 910 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 13 februari 2023 tills betalning sker.

Sölvesborgs kommun har yrkat att Högsta domstolen ska förplikta H.K. och E.L. att solidariskt betala skadestånd till kommunen med 262 500 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 13 februari 2023 tills betalning sker.

H.K. och E.L. har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

DOMSKÄL

Vad målet gäller

1. Målet gäller tillämpningen av 2 kap. 4 § skadeståndslagen och särskilt hur skadeståndsskyldigheten ska bestämmas för barn som vållat skada genom uppsåtligt brott.

Bakgrund

2. H.K. och E.L. åtalades för olaga intrång och grov skadegörelse. De hade trängt sig in i en skolbyggnad, täppt igen vaskarna i ett klassrum och öppnat vattenkranarna så att det blev översvämning med omfattande vattenskador som följde. Vidare hade de förstört några datorer. H.K. och E.L. var 15 respektive 16 år vid tidpunkten för gärningarna.

3. Tingsrätten fann åtalet styrkt och dömde H.K. och E.L. för olaga intrång och grov skadegörelse.

4. Tingsrätten bedömde att kommunen och försäkringsbolaget i och för sig var berättigade till skadestånd om 262 500 kr respektive 659 910 kr. Beloppen avsåg självrisk respektive utbetald försäkringsersättning. Skadestånden jämkades dock till totalt 70 000 kr för var och en av H.K. och

E.L., bland annat med hänsyn till att deras återanpassning i samhället annars skulle äventyras på ett avgörande sätt.

5. Hovrätten har ändrat tingsrättens dom på så sätt att det skadeståndsbelopp som var och en av H.K. och E.L. ska betala har bestämts till 230 000 kr, fördelat på 65 000 kr till kommunen och 165 000 kr till försäkringsbolaget. Enligt hovrätten har det funnits skäl för nedsättning av skadeståndsansvaret men inte i den utsträckning som tingsrätten hade kommit fram till.

Allmänt om barns skadeståndsansvar

6. Regler om skadeståndsansvar på grund av eget vållande finns i 2 kap. skadeståndslagen. I 1–3 §§ anges under vilka förutsättningar skadevällaren ska ersätta personskada, sakskada, ren förmögenhetsskada och skada på grund av kränkning genom brott. I 3 a § regleras skyldigheten att betala särskild anhörigersättning vid brott som orsakat någon annans död.

7. För barn gäller en särskild regel i 4 §. Där anges att den som i fall som avses i 1–3 a §§ vållar skada innan han eller hon har fyllt 18 år ska ersätta skadan i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter.

8. Regeln innebär att det – såvida inte skadeståndet medgivits eller vitsordats – i det enskilda fallet ska göras en bedömning av i vilken utsträckning det är skäligt att ålägga barnet ansvar för den skada som det har orsakat. Skälighetsbedömningen ger möjlighet att avpassa skadeståndsansvaret med hänsyn till barnets intellektuella utveckling och psykiska mognad samt ekonomiska förhållanden både på barnets och den skadelidandes sida.

Barnets ålder och utveckling

9. Att barn inte ska behöva svara skadeståndsrättsligt för sina handlingar i samma utsträckning som vuxna hänger samman med att barn i regel inte har samma förstånd och erfarenhet som vuxna och att de har sämre förmåga att förutse konsekvenserna av sina handlingar. Bedömningen av hur barnets ålder och utveckling ska beaktas vid bestämmande av skadestånd bör utgå från vad man i allmänhet kan förvänta sig av ett barn i en viss ålder. Som utgångspunkt gäller följaktligen att utrymmet för sådant beaktande minskar med stigande ålder.

10. De allra yngsta barnen anses inte ha nått den mognad och ha förvärvat det omdöme och de insikter som måste förutsättas för att de över huvud taget ska kunna åläggas något skadeståndsansvar (jfr ”Lekplatsen” NJA 1977 s. 186).

11. För barn i den andra änden av skalan, ungdomar i åldern 15–17 år, är utgångspunkten tvärtom att de ska bära ett fullt skadeståndsansvar. Endast undantagsvis kan det komma i fråga att för ungdomar i denna ålderskategori reducera skadeståndet med hänvisning till annat än ekonomiska förhållanden (jfr prop. 1972:5 s. 168 f. och 461 samt ”Datorsalen” Högsta domstolens dom den 9 december 2025 i mål B 1462-25 p. 20 och 21).

12. I den mån ett barn inte har en åldersadekvat kognitiv förmåga, till exempel på grund av en intellektuell funktionsnedsättning, kan det finnas skäl för en större reduktion än vad åldern i sig motiverar. För att det ska bli aktuellt måste det dock röra sig om en mera påtaglig avvikelse från det normala.

Ekonomiska förhållanden

13. Avgörande för om det finns förutsättningar för nedsättning av skadestånd med hänsyn till det skadevällande barnets ekonomiska förhållanden är hur ett fullt skadeståndsansvar kan förutses påverka dennes möjlighet till återanpassning i samhället som vuxen. Den bedömningen ska utgå från vad som vid tidpunkten då skadeståndet bestäms rimligen kan antas om skadevällarens ekonomiska förhållanden i framtiden. I regel finns det därvid inte anledning att räkna med andra framtida förändringar än sådana som normalt följer med stigande ålder (jfr a. prop. s. 165).

14. Också förhållanden på den skadelidandes sida kan ha betydelse för frågan om nedsättning. Att den skadelidande kan få någon del av skadan ersatt ur en försäkring är sålunda något som kan beaktas till det skadevällande barnets fördel vid skälighetsbedömningen. Om barnet omfattas av en ansvarsförsäkring som täcker skadan, talar det tvärtom mot att skadeståndet sätts ned.

15. Att den skadelidande kan få ersättning för sin skada från staten enligt brottsskadelagen (2014:322) kan också tala för att det är möjligt att sätta ned skadeståndet (jfr ”Restaurang Nicole” NJA 1990 s. 196). Om skadeståndet avser kränkingsersättning, bör emellertid nedsättning göras med återhållsamhet, eftersom ersättningen syftar bland annat till att ge brottsoffret upprättelse för det angrepp som han eller hon utsatts för. Det syftet tillgodoses bäst när ersättningsansvaret åvilar gärningsmannen.

16. Som en allmän begränsning gäller att en reduktion av skadeståndet inte bör komma i fråga om det skulle bli oskäligt för den skadelidande (jfr a. prop. s. 462 och ”Datorsalen” p. 21). Det får framför allt betydelse när

den skadelidande är en privatperson. I fråga om staten, en kommun eller ett stort företag finns det sällan skäl att avstå från reduktion med hänsyn till den skadelidandes intressen (jfr prop. 1975:12 s. 139 och ”Skolbranden I” NJA 1986 s. 193).

Handlingens beskaffenhet och andra omständigheter

17. Att barnets ålder och de ekonomiska förhållandena talar för en reduktion av skadeståndet är inte tillräckligt. Sådana omständigheter kan neutraliseras av andra faktorer, som leder till att det ändå är rimligt att den skadevållande får ersätta skadan fullt ut. Av särskild betydelse är här den skadegörande handlingens beskaffenhet.

18. Generellt gäller att möjligheten att reducera skadeståndet bör användas betydligt mer restriktivt vid uppsåtliga handlingar än vid oaktsamma gärningar (jfr prop. 1972:5 s. 462). Även i fråga om uppsåtliga handlingar kan det finnas skillnader mellan olika typfall. Det kan sålunda finnas anledning att vid skälighetsbedömningen se strängare på den situationen att någon orsakar en skada avsiktligen jämfört med situationen att skadan täcks endast av likgiltighetsuppsåt. Det har i rättspraxis beaktats om följderna av skadan har blivit allvarligare än beräknat (se ”Skolbranden II” NJA 1993 s. 727 med hänvisningar).

19. Om den skadevållande handlingen utgörs av ett brott, får det betydelse hur allvarligt brottet i fråga är. Högsta domstolen har i flera fall uttalat att jämkning av skadestånd vid uppsåtliga brott av allvarlig art kan komma i fråga endast under förutsättning att skyldigheten att utge ett ojämkat skadestånd måste antas på ett avgörande sätt äventyra skadevållarens anpassning i samhället (se ”Skolbranden II” med hänvisningar). Det har i de fallen varit fråga om personer över 15 år men även i de fall då skadevållaren är yngre bör nedsättning av skadestånd vid uppsåtliga brott av allvarligt slag ske med återhållsamhet.

Bedömningen i detta fall

20. Att H.K. och E.L. var över 15 år vid gärningstillfället talar för att de bör ersätta skadorna fullt ut. Det som har förts fram av H.K. om att hans utveckling vid tillfället inte var helt åldersadekvat är inte tillräckligt för att frångå den utgångspunkten.

21. Vad som däremot talar för att skadeståndsbeloppen sätts ned är att det – med hänsyn till vad som framkommit om H.K.s och E.L.s ekonomiska förhållanden – måste antas att ett fullt skadeståndsansvar skulle komma att äventyra deras återanpassning i samhället som vuxna på ett avgörande sätt. Det förhållandet att de i framtiden skulle kunna komma i åtnjutande av skuldsanering, vilket har lyfts fram av kommunen och försäkringsbolaget, är alltför osäkert för att påverka den bedömningen.

22. De skadelidandes behov av skadestånden talar inte heller emot att skadeståndsbeloppen sätts ned.

23. När det gäller de skadevällande handlingarnas beskaffenhet ska det beaktas att det rör sig om uppsåtlig brottslighet av allvarligt slag. Viss hänsyn ska dock tas till att H.K. och E.L. inte har haft för avsikt att vålla en så stor skada och att de, såvitt utredningen visar, inte heller fullt ut har förstått att följderna av gärningarna skulle bli så omfattande som de blev.

24. Vid en samlad bedömning finns det skäl att reducera skadeståndsbeloppen med stöd av 2 kap. 4 § skadeståndslagen. De belopp som hovrätten har kommit fram till för var och en av H.K. och E.L. får anses vara skäliga. Någon höjning av skadestånden bör alltså inte ske. Som hovrätten har funnit bör skyldigheten att betala skadestånden inte vara solidarisk.

25. Hovrättens domslut ska därför fastställas.

26. Vid denna utgång ska kommunen och försäkringsbolaget ersätta H.K.s och E.L.s rättegångskostnader. De ersättningar som rättshjälpsbiträdena har begärt är skäligen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Petter Asp, Stefan Reimer, Johan Danelius (referent), Margareta Brattström och Katrin Hollunger Wågnert. Föredragande har varit justitiesekreteraren Henning Natt och Dag.